

ÇEVİRİBİLİMCİ GIDEON TOURY’NİN ARDINDAN (1942-2016)

Alev BULUT*

Çeviribilimci Gideon Toury 6 Haziran 1942’de İsrail’de Hayfa’da doğdu ve 4 Ekim 2016’da 74 yaşında aramızdan ayrıldı. Çeviribilim dünya çapında büyük bir aile ise Tel Aviv Okulu’nun temsilcisi değerli çeviri kuramcısı, çevirmen, araştırmacı Profesör Gideon Toury de o ailenin en saygın büyüklerinden biri idi. Geliştirdiği betimleyici çeviri kuramını sırasıyla **Translational Norms and Literary Translation into Hebrew 1930-1945** (1977, Porter Institute of Poetics and Semiotics, Tel Aviv Üniversitesi yayını), **In Search of a Theory of Translation/ Bir Çeviri Kuramı Arayışı** (1980, Porter Institute of Poetics and Semiotics, Tel Aviv Üniversitesi yayını) ve çeviri kuramı arayışını ifade eden önceki kitabının geliştirilmiş versiyonu diyebileceğimiz **Descriptive Translation Studies and Beyond/ Betimleyici Çeviri Çalışmaları ve Ötesi** (1995, John Ben-jamins) adlı kitaplarıyla kuramsal ve uygulamalı boyutlarıyla kitlelere ulaştırdı. Tel Aviv Üniversitesi yayını olan **Translation Studies: A Reader** adlı seçkinin ve Itamar Even-Zohar ile birlikte **Translation Theory and Intercultural Relations/ Çeviri Kuramı ve Kültürlerarası İlişkiler** adlı derleme yayının (1981, Porter Institute of Poetics and Semiotics) editörlüğünü yaptı.

Yukarıda sözünü ettiğimiz bu kitapları ve başta “The Role of Norms in Literary Translation” (1980), “A Rationale for Descriptive Translation Studies” (1985) olmak üzere makaleleriyle çeviri eğitiminde ve araştırmalarında kültürel dönemeci hazırladı. Kaynak metni ortada olmayan, erek kültürde çeviri olarak kabul edilen metinlere yani sözde çevirilerle (pseudo-translation) ilgili tanımlama ve örneklemeleri her kültürde araştırmacıları kendi dilleri ve kültürlerindeki sözde çeviri olgusunu araştırmaya yöneltti.

Hollandalı çeviribilimci James S. Holmes ile birlikte çeviribilim alanının adını koyan, haritasını çizen mihenk taşlarından biri oldu. 1980’lerden

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Çeviribilim Bölümü, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı.

başlayarak Itamar Even-Zohar ile birlikte adını Tel Aviv Okulu temsilcisi olarak duyduk. 1990'ların sonunda ve 2000'lerde birçok meslektaşımıyla birlikte uluslararası çeviribilim toplantılarında ve ülkemizde onu gördük, katkılarını dinledik, bir öncüyle aynı havayı solumanın heyecanını yaşadık.

Gideon Toury, 1970'de Tel Aviv Üniversitesi'nde İbrani Dili ve Edebiyatı okuyup aynı üniversiteden 1977 yılında "Çeviri Normları ve 1930-1945 arasında İbraniceye yazınsal çeviri" başlıklı tezi ile doktorasını aldı. 1970-1983 yılları arasında Benjamin Harshaw, Itamar Even-Zohar ve Menahem Perry ile **Literature** dergisini çıkarıp daha sonra 1989'da uluslararası çeviribilim araştırmalarının yayınlandığı **Target** dergisini kurarak Jose Lambert ile birlikte editörlüğünü yaptı. Yine 1989'da CETRA'da ders veren ilk çeviri profesörü oldu. 1987'den başlayarak Jose Lambert ile birlikte **TRANSST: An International Newsletter of Translation Studies** adlı çeviri bülteninin editörlüğünü yaptı. **The Translator** dergisinin danışma kurulundan ideolojik bir nedenle uzaklaştırılana kadar uzun yıllar görev yaptı. Çeviri kuramı kadar karşılaştırmalı yazın alanında da etkili Toury. En önemli araştırmalarından biri İncil'in İbraniceye çevirilerinin tarihçesi ve metinleri üzerinde yürüttüğü çalışmalarıdır. Aralarında Scott Fitzgerald, Ernest Hemingway, John Steinbeck, Thomas Mann ve Mark Twain gibi yazarların yapıtlarının da bulunduğu onlarca yazın yapıtını İbraniceye çevirdi.

Üzerinde uzun süre çalışarak geliştirdiği betimleyici erek odaklı çeviri yaklaşımı çerçevesinde çevirinin öznel bir süreç olduğunu söyledi Toury; her çevirmenin çeviri sürecinin öncesinde ve sırasında aldığı özne kararların zaman içinde ardı ardına kullanıldıkça normlaştığını ortaya koydu. Toplumbilimde adına norm denen bu davranış kalıplarının ya da örüntülerinin toplumu etkilediğini söylemesi kadar çeviri sürecinde değişmeden kullanılan çeviri normlarının her durumda çevirmenin içinde bulunduğu kültüre özgü olduğunu tartışmaya açması da çok önemliydi. Çevirinin kültürel bir olgu oluşunu, her durumda erek-odaklı yani çevirinin yüzünün çevirinin yapıldığı dile-kültüre dönük olmasından kaynaklandığını tartışmamıza zemin hazırladı bütün bunlar.

Çeviribilimi kültürel ve davranışsal, toplumsal bir eksene çeken bu tartışmaların yıllar içinde dünyanın her yanında çeviri araştırmacılarının farklı bütünceler üzerinde yaptıkları yüzlerce çalışmayla alanımızın bilim-

sel gücünü ne denli artırdığını söylemeye bile gerek yok. Bilimsel duruşuyla, olanca nesneliliğiyle yıllar sonra, sanırım 1998’de İngiltere’de yapılan bir toplantıda çeviride ve çeviribilimde norm kavramının artışıyla eksisiyle eleştirel olarak ele alınmasında da toplantının bir panelisti olarak yerini aldı (**The Concept of Norms in Translation Studies**, Aston University, C. Schaffner, 1998, İngiltere).

Yaşamının son yıllarında ağır sağlık sorunlarıyla boğuştuğunu bildiğimiz Gideon Toury ile ilgili söylenecek ve yazılacak çok şey olduğu kesin. Anısına daha pek çok yazı yazılacak, akademik yayınlar, kitaplar adanacak, sempozyumlar yapılacaktır. Ben Türkiye’den anısına adadığım bu kısa hatırlama ve teşekkür yazısını çeviri dünyasına ışık veren ve çeviri araştırmacılarının yolunu aydınlatan bilge Toury ‘ışıklar içinde uyusun’ diyerek bitirmek istiyorum.

IN MEMORY OF GIDEON TOURY (1942-2016)

Alev BULUT*

Göksenin ABDAL (Translator)**

Translation Studies scholar Gideon Toury was born on June 6, 1942 in Haifa, Israel, and left us on October 4, 2016 at the age of 74. If Translation Studies is a big family around the world, Translation Studies scholar, translator, researcher Professor Gideon Toury, representative of the Tel Aviv School, was one of the most respected members of that family. He made his descriptive translation theory reach the masses with its theoretical and practical dimensions respectively through the books **Translational Norms and Literary Translation into Hebrew** (1977, Porter Institute of Poetics and Semiotics, Tel Aviv University), **In Search of a Theory of Translation** (1980, Porter Institute of Poetics and Semiotics, Tel Aviv University) and **Descriptive Translation Studies and Beyond** (1995, John Benjamins), which we can call an improved version of the previous book describing the search for a translation theory. He also worked as an editor of the selected readings of **Translation Studies: A Reader** (Tel Aviv University) and the compilation titled **Translation Theory and Intercultural Relations** (1981, Porter Institute of Poetics and Semiotics) together with Itamar Even-Zohar.

He prepared the cultural phase of the Translation Studies through the books we mentioned above especially by means of his articles entitled “The Role of Norms in Literary Translation” (1980) and “A Rationale for Descriptive Translation Studies” (1985). His descriptions and analyses of the text samples which were accepted as translations in the target culture without a source text, that is, the pseudo-translations, led researchers in every culture to investigate the pseudo-translational phenomenon in their languages and cultures.

Together with the Dutch Translation Studies scholar James S. Holmes, he became one of the milestones of the field naming the field as Translation Studies. Beginning in the 1980s, we heard his name together with

* Prof. Dr., Istanbul University, Division of English Translation and Interpreting.

** Res. Assist., Istanbul University, Division of English Translation and Interpreting.

Itamar Even-Zohar as the representatives of Tel Aviv School. At the end of the 1990s and in the 2000s, many of us who attended the Translation Studies seminars abroad and at home trying to catch up with the latest in the field experienced the excitement of breathing the same air with him as we met him and listened to his contributions.

Gideon Toury graduated from the Hebrew Language and Literature Department at Tel Aviv University in 1970 and received his doctoral degree in 1977 at the same university with his thesis titled “Translation Norms and Literary Translation to Hebrew Between 1930-1945”. Between 1970 and 1983, he published the journal of **Literature** with Benjamin Harshaw, Itamar Even-Zohar and Menahem Perry, and then in 1989 worked as an editor of the internationally published journal of **Target** with Jose Lambert. He was also the first professor of translation at CETRA in 1989. Starting in 1987, he co-authored the translation bulletin **TRANSST: An International Newsletter of Translation Studies** together with Jose Lambert. He contributed to the journal **The Translator** for many years until he was removed from the advisory board for ideological reasons. Toury was influential in the field of comparative literature as well as in the field of translation theory. One of his most important researches was his studies of the history and the texts of the translations of the Bible into Hebrew. Many literary works by authors such as Scott Fitzgerald, Ernest Hemingway, John Steinbeck, Thomas Mann, and Mark Twain were also translated into Hebrew by him.

Within the context of the descriptive, target-oriented approach that he developed over a long period of time, Toury said that the act of translating was a subjective process and demonstrated that the subjective decisions taken before and during the translation processes turned into norms when respectively used over and over again. Alongside with saying that the behavioral patterns which were called norms in sociology affected the society, it was very important that he also opened to the discussion the culture-specific nature of the translation norms which were unchangingly used in the translation process which was culture-specific in any case. All these debates created a basis for debating whether or not translation was a cultural phenomenon, in other words, made translation turn its face towards the language-culture in which it was made.

It is needless to emphasize how these debates, which led the field towards a cultural, behavioral and societal axis, increased the scientific ca-

capacity of the field with hundreds of corpus based studies by translation researchers in different parts of the world accumulating over the years. After a long period of his scientific posture I think he took a position as a panelist at a meeting held in England in 1998 with a critique on the effect of the concept of norm in translation and Translation Studies (**The Concept of Norms in Translation Studies**, Aston University, Schaffner, 1998, United Kingdom).

It is clear that there is much to write about Gideon Toury, whom we know as having suffered from severe health problems in recent years of his life. Many publications will be made in his memory; many scholarly books will be devoted to him, many symposiums will be held in his memory. I would like to conclude this short memorandum from Turkey by saying “may he rest in peace” and thanking him for shedding light to our field and enlightening the path of translation scholars and researchers.